

การบริการทางการแพทย์และเภสัชกรรม

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับบริการทางการแพทย์และเภสัชกรรม

การบริการทางการแพทย์และเภสัชกรรมสามารถให้คำอธิบายโดยแยกกัน เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจได้ดังนี้คือ

"การบริการทางการแพทย์" หรือที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า "Medical Services"⁶ นั้น มีผู้กล่าวว่าเป็นส่วนหนึ่งของการ "คุ้มครองทางการแพทย์" (Medical Care) กล่าวคือ การคุ้มครองทางการแพทย์เป็นเรื่องที่ประกอบด้วย "การให้บริการ" (Services) และ "ผลิตภัณฑ์" (products) โดยทั่วไปค่าใช้จ่ายของทั้งสองประการจะอยู่ในอัตราส่วนประมาณ 4 ต่อ 1 หรือค่าใช้จ่ายการให้บริการจะคิดไม่ถึง 80 % ของทั้งหมดในขณะที่เรื่องในด้านผลิตภัณฑ์ (โดยมากเป็นยา) จะมีเพียง 20 % เท่านั้น⁷

ในด้านการแพทย์และสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย เมื่อกล่าวถึง "การบริการทางการแพทย์" มักจะเป็นการกล่าวโดยมิได้มีขอบเขตของการให้บริการที่แน่นอน ซึ่งมักจะกล่าวกันไปกับคำว่า "การให้บริการทางสาธารณสุข" (Health Services) แต่ทั้งนี้ทั้งผู้กล่าวและผู้ฟังมักจะมีใจตรงกันในส่วนที่ว่า หากกล่าวคำว่า "การให้บริการสาธารณสุข" จะเป็นการให้บริการในอันที่จะก่อให้เกิดการป้องกันโรค การทำให้อายุยืนยาว การยกระดับสมรรถภาพอนามัยและประสิทธิภาพของบุคคล โดยความเพียรพยายามของชุมชนในเรื่องต่าง ๆ อันได้แก่ การสุขาภิบาลแวดล้อม การป้องกันโรค การให้การสุขศึกษาเกี่ยวกับสุขนิสัยส่วนบุคคล การจัดบริการทางการแพทย์และพยาบาลเพื่อวินิจฉัยโรคตั้งแต่ระยะเริ่มแรก และการนำโรคที่มีลูกกลามออกไป การพัฒนาจิตใจของสังคม เพื่อให้ทุกคนมีมาตรฐานการครองชีพที่ดี เพียงพอต่อการดำรงไว้ซึ่งสุขภาพและ

อนามัยที่ค้อย่างแท้จริง⁸ แต่เมื่อกล่าวคำว่า "การบริการทางการแพทย์" ก็จะหมายความถึงการให้บริการทางสาธารณสุขทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นนี้ เพียงแต่เน้นหนักที่การวินิจฉัยโรค และการรักษาโรค ใ้หายขาด เป็นประการสำคัญ ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าจะต้องรวมถึงการเฝ้าระวังโรคเป็นส่วนประกอบที่สำคัญด้วย

จากแนวความคิดหรือแนวความเข้าใจดังกล่าวในทัศนะของผู้เขียนมีความเห็นเป็น 5 ประการ คือ

ก. คำว่า "การให้บริการทางสาธารณสุข" (Health Services) นั้น มีความหมายตรงกับคำว่า "การคุ้มครองทางสุขภาพ"⁹ (Health protection) คือมีการให้บริการ ไปในทำนองเดียวกัน คือ

- (1) การจัดสภาวะแวดล้อมให้ดี
- (2) การจัดอาหารให้ถูกต้องตามหลักโภชนาการ
- (3) การให้ความรู้ในเรื่องสุขศึกษา
- (4) การป้องกันโรคติดต่อ
- (5) การวินิจฉัยและรักษาโรคให้หายขาด
- (6) การพักผ่อนหรือฟื้นฟูสุขภาพ
- (7) การให้การส่งเสริมส่งเสริมทางจิต

ข. ความหมายของคำว่า " Medical Services " กับ " Medical Care " มีความหมายไปในทำนองเดียวกัน เพียงแต่เมื่อกล่าวถึง Medical Services แล้วจะเน้นหนักไปในรูปของการให้บริการ และการบริหารงานเพื่อให้บริการที่ดีที่สุด ส่วน " Medical Care " จะหมายถึงการให้บริการ และเน้นลึกลงไปถึง เรื่องของผลิตภัณฑ์ เช่นยาอีกด้วย อาทิเช่น ในเรื่องของการคิดค้นตัวยา, เทคนิคในการให้ยา, การออกฤทธิ์ของยา, ประสิทธิภาพของยาในการรักษาโรคแต่ละโรค เป็นต้น

ค. คำว่า "การให้บริการทางการแพทย์" ตามที่พูดและเข้าใจกันทั่ว ๆ ไป ในประเทศไทย น่าจะมีความหมายตรงกับคำว่า "Medical Care" มากกว่า ทั้งนี้เพราะเมื่อกล่าวถึงการให้บริการทางการแพทย์แล้ว จะเข้าใจกันถึงว่าเป็นการ เน้นที่แพทย์จะต้องไปเป็นผู้รักษาคนไข้โดยใช้ยาหรือการผ่าตัด เพื่อให้คนไข้หายจากโรค เป็นการคำนึงถึงคุณภาพในการรักษาโรคให้หายขาดมากกว่าจะคำนึงถึงระบบในการให้บริการ หมายความว่า จะให้บริการในทำนองอื่น ๆ (การป้องกันโรค, การให้อาหาร ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ฯลฯ) แต่อย่างไรก็ตามจะต้องมีการให้แพทย์ที่รักษาคนไข้โดยใช้ยาที่ดีที่สุด และวิธีการรักษาที่ดี เพื่อให้คนไข้หายขาดจากโรคเป็นหลักสำคัญ กล่าวคือ เน้นถึงศิลปการรักษาโรคนั่นเอง

ง. ดังที่ได้อธิบายแล้วว่า "การให้บริการทางการแพทย์" ตามความหมายที่เข้าใจกันทั่ว ๆ ไป ควรจะตรงกับคำว่า "Medical Care" ดังนั้นคำว่า "Medical Services" หรือ "การบริการทางการแพทย์" ในความหมายของผู้เขียนจึงมีความหมายแคบลงไปกว่าที่เคยเข้าใจกัน โดยจะเป็นเรื่องของระบบการให้บริการในทางด้านการแพทย์, การบริหารงานในด้านการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่จะไม่เน้นลงไปถึง เทคนิคหรือศิลปในการรักษาโรคแต่ละชนิดให้หายขาด

จ. ดังนั้นความหมายของ "การบริการทางการแพทย์" หรือ "Medical Services" ในที่นี้จึงมีความหมายถึง "การให้บริการทางสาธารณสุข" หรือ "การคุ้มครองสุขภาพ" เพียงแต่เน้นหนักในด้านระบบการให้บริการการรักษาพยาบาล ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการที่จะต้องมีสถานรักษาพยาบาลให้เพียงพอ มีบุคคลากรในทางการรักษาพยาบาล, มีงบประมาณในด้านการรักษาพยาบาล ตลอดจนในเรื่องของความเพียงพอของเวชภัณฑ์และเครื่องมือแพทย์

อนึ่ง เนื่องจากยังมีใครผู้ให้คำจำกัดความหรือความหมายที่แน่นอนของคำว่า "การบริการทางการแพทย์" ดังนั้นผู้เขียนจึงขอใช้ไปตามความหมายที่เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน ดังนี้คือ

"การบริการทางการแพทย์" (Medical Services) คือ การบริการในด้านการคุ้มครองสุขภาพของปวงชน มีความมุ่งหมายที่จะนำปวงชนไปสู่ความสมบูรณ์พูนสุขของการมีสุขภาพ

อนามัยที่ดี (Health Utopia)¹⁰ โดยวิธีการ

- 1) ให้บริการในค่านั่งแวกคอมพิว
- 2) ให้บริการในค่านอาหารใหญ่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ
- 3) ให้บริการ ความรู้ด้านสุขศึกษา
- 4) ให้บริการ ค่านการป้องกันโรคที่ดี
- 5) ให้บริการ ค่านการรักษาโรคให้หายขาด
- 6) ให้บริการ ค่านฟื้นฟูสุขภาพ
- 7) ให้บริการ ส่งเสริมส่งเสริม

ทั้งนี้เป็นการ เน้นหนักในค่านการบริการรักษาโรคให้หายขาดเป็นสำคัญ

"การบริการด้านผลิตภัณฑ์" (Product Orientation)

คือการบริการในค่านวิชาชีพที่เกี่ยวกับศาสตร์และศิลป์ในการ เตรียมสารธรรมชาติหรือ สารสังเคราะห์ให้เหมาะแก่การนำมาใช้ในการ รักษาและป้องกันโรค ทั้งนี้รวมความถึงการใช้ความรู้ ในการแยกสาร, การเลือกสาร สรรพคุณ การเก็บรักษา การรวมตัวของสาร การวิเคราะห์และ การตรวจมาตรฐานของสารที่นำมา เป็นยานั้น ตลอดจนการดำเนินการนำไปสู่คนไข้ที่เหมาะสมและปลอดภัย¹¹

จากความหมายนี้สามารถแบ่งการบริการได้เป็น 2 ประเภทคือ

ก. การบริการด้านผลิตภัณฑ์ (Product Orientation)

จะไม่เป็นสิ่งที่เกินความจริง เลยหากจะกล่าวว่า "บุคคลที่รู้ เรื่องเกี่ยวกับยามากที่สุดคือเภสัชกร"¹¹ นั้นหมายความว่า เภสัชกรจะต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับยา ต้องให้บริการในเรื่อง ของยานี้ตั้งแต่การ เลือกสาร ธรรมชาติหรือสารสังเคราะห์มา เตรียมเป็นยาที่รักษาและป้องกันโรค ตลอดจนการกระทำอื่น ๆ เพื่อให้ยาที่ได้นั้นมีสภาพและผลการรักษาที่ดี ปลอดภัย นำใช้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ข. การบริการด้านคนไข้¹¹ (Patient Orientation)

ศาสตราจารย์แฮกเกอร์ ได้กล่าวว่า "การติดต่อปรึกษาที่เหมาะสมเกี่ยวกับเรื่องของการระหว่างคนไข้หรือบุคคลซึ่งต้องการคำแนะนำ กับบุคคลซึ่งอยู่ในฐานะและคุณวุฒิที่เหมาะสม การให้คำแนะนำปรึกษานั้น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการพัฒนาสุขภาพ, พละกำลังทั้งทางร่างกายและจิตใจของประชาชนในปัจจุบัน"¹²

การดำเนินการนำยาไปสู่คนไข้อย่างเหมาะสมและปลอดภัย เป็นการบริการที่สำคัญที่สุดต่อคนไข้ เป็นการให้การปรึกษาแนะนำในด้านการบริโภคยา, อาการข้างเคียงของยาอันจะพึงเกิดขึ้น การคงตัวของยาในร่างกาย พิษของยา ขนาดของยาที่จะให้แต่ละครั้ง และวิธีที่เหมาะสมในการใช้ยา ในอนาคตเป็นที่เชื่อกันว่า การบริการด้านเภสัชกรรมต่อคนไข้ในการทำนุบำรุงรักษาสุขภาพนั้นจะได้มีการกระทำควบคู่กันไปกับการรักษาของแพทย์อย่างเต็มที่ และอาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันแนวทางในการบริการ ด้านเภสัชกรรมกำลังหันความสำคัญจากการบริการด้านผลิตภัณฑ์ (Product Orientation) มาสู่การบริการด้านคนไข้ (Patient Orientation)

อนึ่ง Joint Commission on Accreditation of Hospitals U.S.A. ได้กำหนดหลักการในการบริการ ด้านเภสัชกรรม เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปตามแนวทางปฏิบัติทางด้านวิชาชีพเภสัชกรรม และจริยธรรม ดังนี้คือ¹³

1) มาตรฐาน 1, การบริการด้านเภสัชกรรม จะต้องดำเนินการโดยเภสัชกรที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมในวิชาชีพ และมีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมาย

การบริการด้านนี้จะต้องมีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมอย่างเพียงพอกับขนาดและขอบเขตของการให้บริการของโรงพยาบาล

2) มาตรฐาน 2, เครื่องมืออุปกรณ์และวัสดุต่าง ๆ สำหรับการปฏิบัติหน้าที่ด้านวิชาชีพและด้านการบริหารจะต้องจัดหาไว้ตามที่ต้องการ เพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยของผู้ป่วย โดยมีวิธีการเก็บและจ่ายยาที่เหมาะสม

3) มาตรฐาน 3, ขอบเขตของบริการ คานเกสัชกรรรม จะต้องสอดคล้องกับความจำเป็น
ในเรื่องยาของผู้ป่วยและจะต้องมีโครงการ ควบคุมและการ รับการตรวจสอบในเรื่องยา ตลอดโรง-
พยาบาล

4) มาตรฐาน 4, นโยบายและวิธีปฏิบัติเป็นลายลักษณ์อักษร เกี่ยวกับระบบการจ่ายยา
ภายในโรงพยาบาล จะต้องจัดทำขึ้นโดยคณะแพทยด้วยกันรวมมือของ เกสัชกร และตัวแทนของแผนก
อื่น ๆ ตามความจำเป็น

5) มาตรฐาน 5, นโยบายและวิธีปฏิบัติเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งควบคุมการจัดการ
เรื่องยาอย่างปลอดภัย จะต้องจัดทำขึ้นโดยคณะแพทยด้วยกันรวมมือของ เกสัชกร และตัวแทนจาก
แผนกอื่นตามความจำเป็น

การบริการคานการแพทย์และเกสัชกรรรม จากความหมายของการบริการคาน
การแพทย์และการบริการคานเกสัชกรรรม จะมีความหมายและจุดประสงค์ที่สอดคล้องกันคือ "การ
คุ้มครองสุขภาพของปวงชน, นำปวงชนไปสู่ความสมบูรณ์พูนสุขของการมีสุขภาพพลานามัยที่ ทั้งทาง
ร่างกายและจิตใจโดยวิธีการ 7 ประการคึงกวดขวางตน และการปฏิบัติการณ์ในคานบริการยารักษา
โรคให้เหมาะสมและปลอดภัยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้"

การบริการทางการแพทย์และเกสัชกรรรมในสังคมไทย

ในสังคมปัจจุบัน แนวโน้มของการบริการรักษาสุขภาพอนามัยเป็นไปในคานที่จะเร่งรัด
พัฒนาให้ประชาชนได้มีการกินคืออยู่ที่ทั่วถึงกัน¹⁴ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าสังคมใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นสังคมที่
กำลังพัฒนา หรือสังคมที่พัฒนาแล้วก็ตาม ย่อมถือว่าสุขภาพอนามัยของคานในสังคมเป็นสิ่งสำคัญยิ่งจะ
ขาดเสียมิได้ สำหรับสังคมที่กำลังพัฒนานั้น (ปัจจุบันประเทศไทยเราก็ดังคานอยู่ในสังคมที่กำลังพัฒนา)
ผู้ที่คานก่อให้เกิดการพัฒนาทางคานเศรษฐกิจและสังคมก็คือ "คาน" ซึ่งหมายถึงคานที่มีสุขภาพอนามัยดี
มีความสมบูรณ์ แข็งแรงทั้งทางสติปัญญา กำลังกายและใจ สามารถประกอบกิจการอาชีพตามหน้าที่
รับผิดชอบได้ ผู้พัฒนาประเทศไปสู่จุดหมายที่คานต้องการย่อมจะต้องไม่ใช่อุที่เจ็บไข้ได้ป่วย อ่อนแอหรือ

พิการอย่างแน่นอน แม้ในประทศที่พัฒนาแล้วผู้ที่เสวยสุขจากการพัฒนาคือ "คน" และก็เป็นคนที่มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่เจ็บป่วยด้วยเหตุหรือโรคที่สามารถป้องกันได้¹⁵

ดังนั้นการที่ประชากรจะมีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งกายและใจ ไม่เจ็บป่วยด้วยเหตุอันไม่สมควรได้นั้น บ่อตองอาศัยการ บริการ ทางการ แพทย์และ เกษตรกรรม ที่ดีและมีคุณภาพสูง เป็นสำคัญ

สำหรับเหตุการณ์ด้านการ บริการ ด้านการ แพทย์ และด้านสาธารณสุขของไทยนั้น ได้มีผู้ศึกษาจากประวัติความเป็นมาของวิวัฒนาการ ของวงการ แพทย์ไทยและได้สรุปไว้ว่า¹⁰

2.1 การให้บริการทางสาธารณสุขในอาณาเขตของ เมืองใหญ่ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร และ เชียงใหม่ เป็นไปอย่างคึกคัก มีมาตรฐานการให้บริการ บางแห่ง เทียบเท่าการบริการของประทศตะวันตกหรืออาจดีกว่า

2.2 ตามโรงพยาบาลและสถานอนามัยที่มีอยู่ตามจังหวัดและอำเภอต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีจำนวนเจ้าหน้าที่ เช่น แพทย์ พยาบาล ทำงานไม่พอกับความต้องการของประชาชน มีจำนวนคนเจ็บไขมาขอรับบริการมากกว่าจำนวนผู้ให้บริการมาก

2.3 มีสถานอนามัยตามอำเภอต่าง ๆ เป็นจำนวนมากและแม้โรงพยาบาลรัฐบาล บางแห่งที่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่โดยยังไม่เต็มที่ เนื่องจากมีแพทย์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายแพทย์ไม่เพียงพอและมีวิธีปฏิบัติการที่ไม่ถูกต้องตามมาตรฐานทำให้ประชาชนไม่นิยม

2.4 การให้บริการทางการแพทย์ไปไม่ถึงประชาชน ส่วนใหญ่คือไปไม่ถึงประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบทซึ่งมีจำนวนประชาชน 80 % ของประชากรทั่วประเทศ หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่ามีบริการทางการแพทย์เป็นจำนวนน้อยที่พยายามเข้าไปให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นจริง ๆ นอกจากหน่วยงานบางประเภท เช่น งานของหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ซึ่งได้รับความสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์คุณของสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์ (พ.อ.ส.ว.) งานที่กระทรวงสาธารณสุขร่วมมือกับสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทและกองอำนวยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง) เป็นต้น

2.5 แนวโน้มเอียงของแพทย์ พยาบาลและบุคคลากรทางการแพทยค่านอื่น ๆ กำลังเอนเอียงเข้าสู่การไปฝึกอบรมในต่างประเทศและในโรงพยาบาลใหญ่อยู่เรื่อย ๆ

2.6 แพทย์ พยาบาล ได้เริ่มออกไปฝึกงานในต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2505 และมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี จนถึงจำนวนสูงสุดเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2507 เป็นต้นมา และจำนวนออกยังคงที่อยู่จนปัจจุบันนี้ แพทย์ที่ไปฝึกงานส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่ในต่างประเทศระหว่าง 4 - 7 ปี และขณะนี้แพทย์กำลังเริ่มทยอยกลับมาทุกปี แพทย์ พยาบาลเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้รับการฝึกในระบบเฉพาะโรค จึงมีความจำเป็นโดยอัตโนมัติที่จะต้องได้ทำงานในขอบเขตที่มีความชำนาญมาหากวงการสาธารณสุขของประเทศไทยไม่มีการเตรียมการ เพื่อให้แพทย์ พยาบาลเหล่านี้ได้ปฏิบัติงานตามความชำนาญแล้ว ผลเสียก็จะเกิดแก่ประเทศไทยอย่างแน่นอน (การที่จะแก่ปลายเหตุนั้นสายไปแล้ว) เช่นการที่จะบังคับให้แพทย์ผู้ชำนาญเฉพาะโรคไปทำการรักษาโรคทางอายุรกรรมทั่ว ๆ ไป ย่อมจะทำให้เกิดความไม่พอใจ โอกาสที่จะเสียแพทย์ พยาบาลเหล่านี้ออกไปจากองค์การรัฐบาล เช่น กระทรวงสาธารณสุขหรือแม่ที่สุดโอกาสที่จะเสียออกไปจากประเทศของเราอีกครั้งหนึ่งก็ย่อมมีเกิดขึ้นได้

เนื่องด้วยการบริการสาธารณสุข อันได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ การควบคุมป้องกันโรค การฟื้นฟูสมรรถภาพ การบำบัดรักษา ฯลฯ เป็นบริการที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องแสวงหาทั้งบริการจากรัฐและบริการภาคเอกชน¹⁶ และประกอบกับปัญหาต่าง ๆ ด้านการบริการทางการแพทย์และเภสัชกรรมที่ประเทศไทยกำลังประสบอยู่นั้น ผู้บริหารที่รับผิดชอบโดยตรงคือกระทรวงสาธารณสุข จึงได้ตั้งวัตถุประสงค์หลักในการทำงานที่สำคัญ 4 ประการ คือ¹⁷

ก. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนชาวไทย มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางกายและทางจิตใจ ตลอดจนมีชีวิตสังคมที่สุขสบาย

ข. เพื่อให้ประชาชนชาวไทยปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ อันอาจทำให้เกิดการสูญเสียแรงงานหรือก่อให้เกิดความพิการทางร่างกาย

ค. เพื่อให้ประชาชนชาวไทย มีอายุยืนนานไม่เสียชีวิตก่อนถึงวัยอันควร จะได้มีเวลา
ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติได้นานที่สุด

ง. เพื่ออารักขาสวัสดิภาพของประชาชนให้พ้นจากอุปัทวอันตรายต่าง ๆ

เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนการบริการสาธารณสุขในส่วนภูมิภาคนั้น ในสมัย
รัฐบาลของพณฯ นายกรัฐมนตรีศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้แถลงนโยบายต่อสภานิติบัญญัติ
เมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 2517 มีความว่า¹⁸

"จะให้บริการสาธารณสุขคานส่ง เสริมป้องกันและรักษาถึงประชาชน โดยเฉพาะในชนบท
จะเร่งรัด ปรับปรุง ระบบการสาธารณสุขในส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมถึง เอกชนและประชาชน
ผนึกกำลังกันแก้ปัญหาสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะมอบอำนาจหน้าที่การบริหารงานสุขภาพ
เพื่อให้ทรัพยากรที่มีจำกัด อำนวยประโยชน์สูงสุดแก่สังคม"

อนึ่ง "โครงการพัฒนาการสาธารณสุขตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ" ฉบับที่
4 (พ.ศ. 2520 - 2524) ซึ่งจัดทำโดยคณะอนุกรรมการวางแผนพัฒนาสาธารณสุข สภาพัฒนา-
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐในการพัฒนาการสาธารณสุขของประเทศ
ไว้ 13 ประการ ดังนี้¹⁹

1. เพิ่มจำนวนและสมรรถภาพบุคคลากรสาธารณสุขประเภทต่าง ๆ โดยปรับปรุงวิธีการ
และขยายการผลิต อบรมฟื้นฟูสมรรถภาพบุคคลากรที่มีอยู่แล้ว วางมาตรการการกระจายและใช้กำลัง
คนให้เหมาะสม
2. ปรับปรุงและขยายบริการด้านการรักษาพยาบาลให้สามารถตอบสนองความต้องการที่
เพิ่มมากขึ้น และเปิดโอกาสให้ผู้มีรายได้น้อยสามารถรับบริการอย่างทั่วถึง
3. ดำเนินการควบคุมป้องกันและรักษาพยาบาลผู้ช่วยวัยโรคติดต่อต่าง ๆ เพื่อให้ประชา
ชนทุกท้องถิ่นพ้นภาวะที่ต้องเสี่ยงภัยจากโรคเหล่านี้

4. ส่งเสริมงานคานชัณสูตร และวินัจฉัยโรค เพื่อให้เทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ มีส่วนอำนวยความสะดวกอย่างแท้จริงแก่งานสาธารณสุขของประเทศไทย โดยเฉพาะเกี่ยวกับงานด้านรักษาพยาบาลและงานอนามัยในส่วนภูมิภาค
5. คำเนิการวางแผนครอบครัวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและเป็นไปอย่างทั่วถึง เพื่อลดอัตราการเพิ่มของประชากรให้ต่ำลงกว่าปัจจุบัน
6. คำเนิการปรับปรุงสภาวะสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก ลดจำนวนการตายของแม่และเด็กโดยเพิ่มประสิทธิภาพและขยายบริการให้ครอบคลุมประชากรได้อย่างทั่วถึง
7. คำเนิการปรับปรุงภาวะโภชนาการของประชาชน จัดให้เด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งทารกและเด็กวัยก่อนเรียนได้รับสารอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของร่างกายอย่างเพียงพอ ขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นคนเหตุของภาวะทุพโภชนาการ
8. คำเนิการป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ และจัดหาน้ำสะอาดเพื่อบริโภคให้แก่ประชาชนทั้งในเมืองและชนบท วางระบบจัดน้ำโสโครก ตลอดจนควบคุมป้องกันการเป็นพิษอันเนื่องมาจากอาหาร ยา และวัตถุมีพิษต่าง ๆ
9. ปรับปรุงและควบคุมการผลิต การจำหน่าย การใช้ และการกระจายยารักษาโรค ให้ประชาชนได้ใช้ยาที่มีคุณภาพ และในราคาอันสมควร อีกทั้งสนับสนุนให้มีการผลิตวัตถุพิษภายในประเทศเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมยาควย
10. ปรับปรุงวิธีการและขยายบริการด้านสุขภาพจิตชุมชน โดยเฉพาะปัญหาการติดยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท
11. ปรับปรุงวิธีการ และขยายบริการด้านทันตสาธารณสุข
12. ให้ผู้เชี่ยวชาญแก่ประชาชน ใหญ่ถึงสุขวิद्याสวนบุคคลและชุมชน คำเนิการกระตุ้นประชาชนให้เห็นความสำคัญของการสาธารณสุข และร่วมมือกับทางราชการ เพื่อแก้ปัญหาสาธารณสุขของประเทศ
13. ส่งเสริมการวิจัยที่แก้ปัญหาสาธารณสุขของประเทศ

จากนโยบายเหล่านี้ทำให้เห็นได้ว่า เป็นการพัฒนาในด้านการสาธารณสุขและการแพทย์ ที่ครอบคลุมปัญหาที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน และจากนโยบายเหล่านี้อาจถือได้ว่าในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ บริการด้านเภสัชกรรมโดยตรงนั้นมีอยู่ 3 นโยบายคือ¹⁶

นโยบายข้อที่ 2 ที่จะปรับปรุงและขยายบริการ ด้านการรักษาพยาบาล ให้ตอบสนองความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่ง เป็นการ เน้นอนึ่งจะต้องขยายและปรับปรุงการ บริการด้าน เภสัชกรรมควบคู่กันไปด้วย

นโยบายข้อที่ 8 ที่จะป้องกันและควบคุมการ เป็นพิษ อันเนื่องมาจากสิ่งแวดลอม น้ำ อาหาร ยา และวัตถุมีพิษ

นโยบายข้อที่ 9 ที่จะปรับปรุงและควบคุมการผลิต การจำหน่าย การใช้ และการกระจาย ยารักษาโรค ให้ประชาชนได้ใช้ยาที่มีคุณภาพและในราคาอันสมควร อีกทั้งสนับสนุนให้มีการผลิตวัตถุ เคมีในประเทศเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมยา

ส่วนนโยบายข้ออื่น ๆ ก็คงมีส่วนเกี่ยวข้องกับวิชาชีพเภสัชกรรม และตัวเภสัชกร เองอยู่ด้วย ในทางอ้อม

การบริการ ทาง การ แพทย์ และ เภสัชกรรมกับ ทหาร และ ตำรวจ

มีผู้กล่าวโดยทั่วไปว่า หน้าที่ของ ทหาร คือ รั้วของชาติ กล่าวคือป้องกันรักษาประเทศชาติ ให้พ้นภัยจากการรุกรานจากศัตรูภายนอก ดังนั้นการ รั้วของชาติที่มีสุขภาพพลานามัยที่ เปรียบประดุจ รั้วที่มั่นคงย่อมป้องกันศัตรู ใต้อย่าง เหนียวแน่น ในวงการ แพทย์ทหารจึงกล่าวว่า การบริการ ทาง การ แพทย์ของทหาร คือการ อนุรักษ์กำลังรบนั้นเอง อนึ่ง ทหาร ก็คือพล เมืองนั้นเอง ดังนั้นจึงมีคำขวัญทาง การ แพทย์ทหารว่า "เราอนุรักษ์กำลังรบและช่วยชีวิตประชาชน"²⁰

ในด้านการรักษาความสงบภายใน และการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติภายใน ประเทศนั้นเป็นหน้าที่ของตำรวจ ดังที่ได้มีผู้กล่าวไว้ว่าหน้าที่ของตำรวจ (ไทย) คือ²¹

ไปให้ได้อีก

- 1) ป้องกันอาชญากรรม
- 2) ปรามปรามอาชญากรรม
- 3) จับกุมผู้กระทำความผิด
- 4) คุ้มครองทรัพย์สินสมบัติของประชาชน และสืบหาทรัพย์สินสมบัติของประชาชนที่หาย
- 5) ควบคุมความประพฤติของประชาชนเพื่อป้องกันมิให้เป็นอาชญากร
- 6) ให้การบริการในทางต่าง ๆ อาทิเช่น คนหาย พดัดหลง ฯลฯ
- 7) สืบสวนและสอบสวนพิสูจน์ผู้กระทำความผิด
- 8) รักษาความปลอดภัยของประชาชน
- 9) รับผิดชอบต่อประชาชน

ในหน้าที่หลายประการ ข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าตำรวจจะต้องทำหน้าที่รับใช้และให้บริการแก่ประชาชน ตลอดจนรักษาความปลอดภัยให้ด้วย ดังนั้นวิธีใดก็ตามที่จะช่วยให้ประชาชนปลอดภัยและมีความสุข ตำรวจจำเป็นต้องกระทำเสมอ ดังนั้นตำรวจจึงจำเป็นต้องมีการบริการทางการแพทย์เพื่อประโยชน์ในกิจการ ของตำรวจเองและเพื่อบริการ, รับผิดชอบต่อรักษาความปลอดภัยของประชาชนควบคู่กันไป

ดังนั้นสามารถจะแบ่งการบริการทางการแพทย์และเภสัชกรรม ที่มีผลต่อทหารและตำรวจได้เป็น 3 ลักษณะคือ.-

- 1) ในภาวะปกติ จะต้องมีบริการด้านการแพทย์และเภสัชกรรมในด้านการบำรุงรักษาสุขภาพของทหาร ตำรวจ โดยทั่วไปให้บริการในด้านการตรวจสุขภาพผู้สมัคร เข้าเรียนในโรงเรียนทหาร และตำรวจให้บริการตรวจสุขภาพประจำปี และให้การรักษายาบาลแก่ประชาชนโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังต้องมีการตระเตรียมในทางด้านเวชภัณฑ์ต่าง ๆ ให้พร้อมไว้เพื่อภาวะสงคราม เช่น ดำเนินการในเรื่องยา เวชบริภัณฑ์ การตระเตรียมการสำรอง การจัดหา การผลิตยาและเวชบริภัณฑ์ให้เข้ามาตราฐาน จัดเก็บรักษาให้สะดวกง่ายต่อการนำออกมาใช้ ตลอดจนควบคุมการเบิก

จ่าย และการแก้ไขอ้อมแถมเวชภัณฑ์ นอกจากนี้ยังต้องมีการศึกษาคนควาสมุนไพรรและสิ่งอื่น ๆ เพื่อ
การทดแทนสิ่งของใช้ในการแพทย์ โดยดูว่าในภูมิภาคใดมีอะไรอยู่บ้าง ไรทดแทนอะไรได้ และ
วิธีทำที่ที่สุกนั้นเป็นอย่างไร เพื่อกำหนดแผนการผลิตหรือประดิษฐ์ให้ทดแทนในยามขาดแคลน
ซึ่งเป็นภาระเตรียมโดยไม่ประมาท²²

2) ในภาวะสงคราม จะต้องมีการรักษาพยาบาลเจ็บในสงครามโดยใช้หน่วยเสนารักษ์
เข้าไปร่วมในสงครามด้วย และในโรงพยาบาลทหารและตำรวจส่วนกลางต้องเตรียมพร้อมรับคนไข้
จากสงคราม ในการบริการเสนารักษ์ในสนามรบนั้นเป็นสิ่งที่ลำบาก ผู้ปฏิบัติหน้าที่เสนารักษ์อาจได้รับ
อันตรายได้โดยง่าย ประกอบทั้งการดำเลียงผู้ช่วยกลับมาแนวหลัง จะต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว
การส่งกำลังบำรุงทางคานยาและเวชภัณฑ์จะต้องพร้อมและมีประสิทธิภาพ และจะต้องอาศัยเครื่อง
มือเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ดังเช่นการเสนารักษ์ในสงครามเวียตนามใต้ของหน่วยเสนารักษ์ของ
ทหารไทยประสบผลสำเร็จด้วย 3H คือ²³

— Highly trained personnel

— Helicopter

— Whole blood

Highly trained personnel ทหารและตำรวจทุกคนที่ออกปฏิบัติการต้องได้รับการฝึกฝนใน
เรื่องการปฐมพยาบาลเป็นอย่างดี เพราะเมื่อแยกย้ายกันไปได้รับบาดเจ็บของช่วยเหลือตัวเองได้ ช่วย
เพื่อนได้ และต้องมีชุดปฐมพยาบาล (First aid kit) ติดตัวไปด้วย

Helicopter ต้องรับนำผู้บาดเจ็บมาส่งแพทย์ เพราะแพทย์จะกระจายตัวไป
ไม่ได้ ต้องตั้งสถานพยาบาลสนับสนุนเป็นพื้นที่

Whole blood มีการบริการส่งโลหิตไปถึงแนวหน้า เพื่อให้ทดแทนโลหิตที่เมื่อเสีย
โลหิต เป็นการช่วยชีวิตทหารและตำรวจไว้ได้ทันการ

ในยานยนต์และเวชภัณฑ์ของตระเตรียมในภาวะสงคราม²⁴ จะต้องมี การคำนวณยา เครื่องมือ เครื่องเวชภัณฑ์ โดยพิจารณาจัดสำรองให้สอดคล้องตามแผนยุทธวิธี การขาดแคลน ยาและเวชภัณฑ์นั้นจะทำให้ขาดกำลังพลมากและเป็นเหตุให้กองทัพนั้นแพสงครามได้ นอกจากนี้ ยังต้องมีการวางแผนสายการลำเลียง จะต้องเตรียมพาหนะใส่ยาและเวชภัณฑ์ให้เหมาะสม เช่นการลำเลียงทางเครื่องบิน ทางเรือ ทางรถไฟ หรือแบกหาม ซึ่งต้องพิจารณาทั้งนี้เพราะเหตุ ว่าการลำเลียงขนส่งในแต่ละทางนั้นแตกต่างกัน เครื่องบินต้องใส่ของเบา รถไฟหรือเรือบรรทุก ของหนักได้ การจัดหาสิ่งที่จะนำไปใช้นั้นต้องพิจารณาถึงความสะดวกต่อการลำเลียงและการใช้ใน เวลาสงครามซึ่งมีเวลาน้อย ต้องทำให้ใช้ใครวคเร็ว เช่น ทำเป็นยาเม็ด หรือเป็นยานีตชนิดมีเข็ม คีตควัดฉีดยาเป็นต้น

3) การบริการทางการแพทย์ในลักษณะพิเศษ

โดยทั่วไปการบริการในลักษณะนี้ จะเป็นของฝ่ายตำรวจ ซึ่งใช้การบริการทางการแพทย์ นี้ในการสืบสวนสอบสวนและการป้องกันอาชญากรรม ตลอดจนการตรวจคนเข้าเมือง เช่นในทาง คำนินิติเวชศาสตร์ (Forensic Medicine) การสอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องกับบาดแผลของ ผู้เสียหายและคนเข้าเมืองที่ขอยุ่ในประเทศต่อไปอีกชั่วระยะหนึ่ง ซึ่งด้านกองแพทย์กรมตำรวจ ได้ให้บริการดังนี้คือ.-

คำนินิติเวชศาสตร์ ให้บริการ²⁴

- ตรวจชันสูตรพลิกศพที่ตายโดยผิดธรรมชาติตามที่กฎหมายกำหนด²⁵
- ผ่าศพตรวจเพื่อเป็นหลักฐานในทางคดีและเพื่อหาสาเหตุการตายที่แท้จริง
- ตรวจพิสูจน์อายุในตัวของคดีที่มีชีวิต ซึ่ง เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีของพนักงาน

สอบสวนว่าจะต้องดำเนินทางศาลคดีเด็กและเยาวชนหรือศาลอาญา

- ตรวจพิสูจน์ความเป็นพ่อแม่ลูก ในรายที่เกิดปัญหามีบุตรแล้วไม่รับว่าเป็นบุตร หรือในรายหรือคดีที่แย่งบุตรกัน ซึ่งวิธีการนั้นคือการ เปรียบเทียบสภาพกายภาพความคล้ายคลึงกัน และ ตรวจหมู่เลือดในระหว่างพ่อ แม่ และลูก

๒ การสอบสวนคดี ทางกองแพทย์ให้บริการด้าน

- ๒ ตรวจสอบแผลในผู้บาดเจ็บในคดี
- ๒ ตรวจในคดีฆาตกรรมกระทำเรา โดยหาตัวอสุจิและน้ำอสุจิในผู้เสียหาย

๒ การตรวจคนเขาเมือง ชาวต่างประเทศที่เขามาประกอบธุรกิจในเมืองไทยแล้วไม่
 ๒ อยากรอกลับจะต้องมีเหตุผล เหตุผลอันหนึ่งก็คือการเจ็บป่วย ซึ่งจะต้องได้รับการตรวจจากทางโรง-
 ๒ พยาบาลตำรวจ เพื่อให้แพทย์ระดับผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ ออกใบความเห็นว่าเป็นผู้ป่วยจริง ทาง
 ๒ ตรวจคนเขาเมืองจึงจะอนุญาตให้อยู่ต่อไปได้อีกระยะหนึ่งจนกว่าจะหาย ดังนั้นการบริการทางการ
 ๒ แพทย์ของตำรวจจึงต้องให้บริการในคดีด้วย 26

๒ จะเห็นได้ว่าบริการทางการแพทย์นั้น มีความสำคัญต่อทหาร และตำรวจอย่างยิ่งใน
 ๒ ทางกำลังพลและในคดีการดำเนินงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ในทางกานกำลังใจก็ถาวรกัน
 ๒ ว่า การที่มีการรักษาพยาบาลก็จะทำให้เกิดขวัญกำลังใจแก่ทหาร และตำรวจเป็นอย่างมากอีกด้วย 4.